

پیوند کار و سلامت

آمار منتشر شده از سوی وزارت کار نشان می‌دهد در اثر حوادث شغلی، نزدیک به یک میلیون روز کاری به منظور درمان کارگران به هدر رفته و بالغ بر 62 هزار روز از کار مفید کارگران به علت بستری شدن تضييع شده است.

جام جم آنلاین: آمار منتشر شده از سوی وزارت کار نشان می‌دهد در اثر حوادث شغلی، نزدیک به یک میلیون روز کاری به منظور درمان کارگران به هدر رفته و بالغ بر 62 هزار روز از کار مفید کارگران به علت بستری شدن تضييع شده است.

براساس تحقیقات انجام شده در وزارت کار و آمارهای غیررسمی، فوت هر کارگر 7 هزار و 200 روز کاری هزینه دارد که این هزینه برای هر کارگر ماهر و آموزش‌دیده حدود 4 میلیارد تومان است که شامل هزینه تربیت و آموزش کارگر، هزینه کمک به خانواده کارگر متوفی و... می‌شود. همه اینها ضرورت توجه به ایمنی کار در کشور را دوچندان می‌کند.

نقش نیروی انسانی به عنوان مهم‌ترین منبع سازمانی و جایگاه آن در بهره‌وری و تولید بر کسی پوشیده نیست. از طرف دیگر سلامت جسمانی و روانی شاغلین در محیط کار نقشی غیرقابل انکار بر کارایی آنها دارد. ناکارآمدی افراد در محیط کار بویژه بوجود آمدن حوادث شغلی در محیط‌های صنعتی ارتباط غیرقابل انکاری با شرایط جسمی، روحی و روانی فرد شاغل دارد.

تأمین، حفظ و ارتقای وضعیت جسمی، روحی و روانی فردی و اجتماعی کارکنان همه مشاغل، پیشگیری از بروز بیماری‌ها و حوادث ناشی از کار و انتخاب کارگر متناسب با شغلی که قابلیت انجام آن را دارد، از جمله مسائل مهمی است که باید به آنها در محیط کار توجه شود. فوت و آسیب‌های ناشی از کار هزینه‌های سنگینی را به دولت‌ها بویژه در کشورهای در حال توسعه که تعداد زیادی از کارگران در مشاغل پرخطر از قبیل کشاورزی، استخراج معدن و... کار می‌کنند، وارد می‌کند.

نگاهی به آمار

طبق گزارش سازمان بهداشت جهانی، زبان‌های اقتصادی ناشی از عدم رعایت بهداشت حرفه‌ای در جهان مجموعاً بیش از ?? تا ?? درصد از درآمد هر کشور را به خود اختصاص می‌دهد.

بنا بر اعلام وزارت بهداشت 50 درصد کارگران ایرانی وضعیت ارگونومی مناسبی ندارند یعنی تطابقی میان بدن کارگر با ابزار کار وجود ندارد. همچنین 18 درصد ابزار کار کارگران نامناسب و 35 درصد کارگاه‌های کشور از نظر صدا وضعیت مطلوبی ندارند. در حال حاضر 16 میلیون کارگر در ایران در 2 میلیون کارگاه در حال فعالیت هستند، که هزینه سرباری آنها بسیار بالاست. براساس حداقل استانداردهای تعریف شده، سالانه باید 2 بار بازدید از این کارگاه‌ها صورت گیرد که برای آن نیاز به 4 هزار نیروی متخصص بهداشت حرفه‌ای است؛ این در حالی است که فقط 700 نیروی بهداشت حرفه‌ای در کشور وجود دارد. ضمن این‌که برای معاینات ادواری سالانه کارگری نیاز به 1600 متخصص طب کار است. حدود 60 درصد کارگران شاغل در کارگاه‌های تعریف‌شده تحت پوشش هستند. بر این اساس 18 درصد کارگران ایرانی معاینات ادواری می‌شوند که از این تعداد، 25 درصد شامل کارگران شاغل در خانه، 15 درصد کارگران غیرخانگی و یک چهارم شامل کارگران غیرخانگی کارگاه‌های رسمی است.

شغل و بیماری

بیماری‌های شغلی بیماری‌هایی هستند که به دلیل نوع کار و عوامل زیان‌آور اثرگذار بر سلامت در محیط کار برای شاغلین به وجود می‌آیند. هر چند ممکن است تصور شود این گونه بیماری‌ها از شیوع کمتری نسبت به سایر بیماری‌ها برخوردارند، اما شواهد نشان‌دهنده آن است که گروه عظیمی از افرادی که به نوعی شاغل محسوب می‌شوند خصوصاً در کشورهای در حال توسعه مبتلا به این گونه بیماری‌ها هستند. از جمله این بیماری‌ها می‌توان به کری‌های حرفه‌ای ناشی از صدای غیرمجاز، بیماری‌های پوستی و ریوی، سرطان‌های شغلی و سایر بیماری‌های ناشی از عوامل زیان‌آور فیزیکی، شیمیایی و غیره اشاره نمود.

بیماری‌های شغلی در صورت بروز و ابتلا می‌توانند فرد مبتلا را ناتوان از انجام فعالیت‌ها نمایند. بروز بیماری‌های شغلی می‌تواند براساس 2 عامل پیشگیری‌کننده یعنی کنترل و ارزیابی مداوم در محیط کار و معاینات قبل از استخدام و معاینات دوره‌ای کاهش یابد.

با توجه به این‌که بیماری شغلی اغلب دارای دوره‌های طولانی بوده و بروز علائم بالینی آشکاري برای افراد شاغل و سایر افراد ندارد تنها با تشخیص زودهنگام و انجام اقدامات پیشگیری می‌توان از پیشرفت بیماری جلوگیری کرد.

با تشخیص بیماری - قبل از آن که به مرحله پیشرفته‌ای که ایجاد محدودیت جسمی و عارضه نماید - می‌توان مراقبت‌های لازم را صورت داد و با اقداماتی نظیر کنترل مهندسی محیط کار، به کارگیری لوازم حفاظت فردی، تغییر شغل و... از شدیدتر شدن بیماری و ایجاد محدودیت‌های جسمی برای فرد جلوگیری کرد. این مساله در نهایت هم به نفع کارگر، هم به نفع کارفرما و هم به نفع سلامت جامعه خواهد بود.

کمردرد شغلی

اکثر افراد بزرگسال حدود 8 ساعت یا یک‌سوم اوقات روز خود را به کار اختصاص می‌دهند. از آنجا که معمولاً طی این مدت وضعیت بدنی ثابت و یکنواختی دارند بعد از چند سال مستعد ابتلا به انواع بیماری‌ها می‌شوند. کمردرد شایع‌ترین بیماری شغلی است و تقریباً 80 درصد کارمندان ادارات و 45 درصد کارگران مبتلا به این مشکل هستند. متأسفانه از آنجا که پیشرفت بیماری به کندی صورت می‌گیرد، این افراد هیچ‌گونه اقدامی برای مقابله با آن انجام نمی‌دهند.

نکته: کمردرد شایع‌ترین بیماری شغلی است و تقریباً 80 درصد کارمندان ادارات و 45 درصد کارگران مبتلا به این مشکل هستند. متأسفانه از آنجا که پیشرفت بیماری به کندی صورت می‌گیرد، این افراد هیچ‌گونه اقدامی برای مقابله با آن انجام نمی‌دهند. در سال‌های اخیر تعداد روزهای از دست‌رفته به علت کمردرد رشد زیادی داشته و به حدود 80 میلیون رسیده، ضمن این که حدود 150 میلیون روز کاری نیز به همین علت دچار اختلال شده است. مخارج ناراحتی کمردرد بسیار بالاست. برآوردهای اخیر در انگلیس هزینه سالیانه ناشی از کمردردها را حدود 6 میلیون پوند تخمین زده‌اند که با مدیریت کارآمد و به روز می‌توان جلوی این مخارج هنگفت را گرفت.

ایمنی و بهداشت

فعالیت‌های بهداشت حرفه‌ای در همه سازمان‌ها شامل 2 بخش ایمنی و بهداشت محیط کار است که در بخش ایمنی، شناسایی خطرات محیط کار و چگونگی کنترل آنها مورد بحث قرار می‌گیرد و شامل موضوعات متعددی از قبیل ایمنی کار در مشاغل جوشکاری، تراشکاری، نجاری، غواصی، کار در ارتفاعات، حفر چاه و تونل، ایمنی ساختمان و ساختمان‌سازی، ایمنی ماشین‌آلات و ابزار، ایمنی برق، ایمنی حریق، ایمنی معدن و غیره می‌باشد. در بخش بهداشت محیط کار نیز با هدف پیشگیری از بیماری‌های ناشی از کار، عوامل زیان‌آوری چون عوامل فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیکی، ارگونومیک، مکانیکی و عوامل روانی محیط کار مورد شناسایی، اندازه‌گیری، ارزشیابی و در نهایت کنترل قرار می‌گیرد.

حادثه در محل کار

طبق آمار سازمان بین‌المللی کار، سالانه 2 میلیون نفر به علت حوادث ناشی از کار جان خود را از دست می‌دهند و 270 میلیون نفر دچار آسیب می‌شوند و بیش از 160 میلیون نفر نیز به علت قرار گرفتن در معرض عوامل زیان‌آور در محیط کار به بیماری شغلی مبتلا می‌شوند.

ایران نیز از این آمار و ارقام مستثنی نیست و هر سال اتفاقات و حوادث ناگواری در محیط‌های شغلی رخ می‌دهد که همه موارد گزارش نمی‌شود. به طوری که آمار حوادث شغلی در سال 88 که توسط صندوق تأمین اجتماعی ارائه شده است، نشان می‌دهد 21 هزار و 740 حادثه ناشی از کار در کشور رخ داده که 98 درصد از آسیب‌دیدگان را جامعه آماری مردان تشکیل می‌دهند. همچنین 76 درصد از این حادثه‌دیدگان متاهل بوده‌اند.

بیشترین حوادث ناشی از کار با رقمی معادل 13 هزار و 217 مورد به علت بی‌احتیاطی ثبت شده است. سقوط کردن، لغزیدن و ضرب‌خوردگی در بین حوادثی که رخ داده، بیشترین آمار را به خود اختصاص داده است. همچنین گروه سنی 25 تا 29 سال بیشتر از گروه‌های سنی دیگر حادثه دیده‌اند.

دفتر آمار و محاسبات اقتصادی و اجتماعی صندوق تأمین اجتماعی گزارش داده که رعایت نکردن مقررات ایمنی و استفاده از وسایل بی‌حفاظ در 6 ماهه نخست سال 89 بیشترین علت حوادث ناشی از کار در کشور بوده است.

در حوادث شغلی، عامل انسانی مهم‌ترین نقش را در بروز حادثه دارد. 80 درصد حوادث شغلی ناشی از رفتارها و خطاهای انسانی است که این رفتارها می‌تواند تغییر پیدا کند. به همین دلیل سازمان‌های جهانی معتقدند اولین گام در مقابله با مخاطرات محیط کار، آگاه‌نگهداشتن کارگران است. در کشور ما 70 درصد نیروی کار کشور غیرماهر است. براساس آمار، 85 درصد جویندگان کار هم مهارت

لازم را ندارند. این امر خود موجب افزایش بروز حوادث حین کار می‌شود. براساس ماده 93 قانون کار در کارگاه‌های بیشتر از 25 نفر کارگر، کارفرما مکلف به تشکیل کمیته‌ای به نام کمیته حفاظت فنی و بهداشت کار در کارگاه است. مسوول حفاظت فنی باید ترجیحا از فارغ‌التحصیلان رشته حفاظت فنی و ایمنی کار و مسوول بهداشت حرفه‌ای از فارغ‌التحصیلان بهداشت حرفه‌ای مورد تایید مرکز بهداشت شهرستان باشد.

شاید این اقدامات در نگاه اول برای کارفرما تنها ایجاد هزینه باشد اما با سرمایه‌گذاری در بخش ایمنی با نگاه ویژه به قشر کارگر می‌توان هزینه، ضرر و زیان کشور به واسطه حوادث و مشکلات را کاهش داد. در کشورهای پیشرفته صنعتی، ایمنی، یک سرمایه‌گذاری پرسود و با سود برگشتی زیاد تلقی می‌شود؛ به طوری که معمولا 4 تا 5 درصد تولید ناخالص ملی این کشورها به مقوله ایمنی اختصاص دارد. این موضوع باعث شده تا هزینه این کشورها در حوادث به مراتب پایین‌تر از سایر کشورها باشد.

روزی برای سلامت کار

از سال 2003 میلادی، 27 آوریل مصادف با 8 اردیبهشت توسط سازمان بین‌المللی کار به عنوان روز جهانی ایمنی و سلامت محیط کار اعلام شده است. این روز فرصت مناسبی است تا اذهان عمومی نسبت به موضوع ایمنی محیط کار حساس شوند و این مقوله در جراید و رسانه‌ها به چالش کشیده شود.

در این روز ضمن ارج نهادن به زحمات قشر زحمتکش کارگر می‌توان به فراهم آوردن زمینه‌های علمی، پژوهشی و کاربردی برای شناسایی مخاطرات شغلی، اجرای روش‌های صحیح کنترل و ارتقای سطح سلامت نیروی انسانی اقدام کرد. این روز فرصت مناسبی برای تبادل نظرات و بهره‌گیری از تجربیات و مطالعات صاحب‌نظران در این خصوص است.

برای سلامت جامعه

زنده ماندن و زندگی سلامت حق هر انسانی است، اما هر ساله میلیون‌ها نفر به علت حوادث و بیماری‌های ناشی از کار از حقوق خود محروم می‌شوند. استاندارد نبودن محیط کار و عدم رعایت اصول بهداشت حرفه‌ای، سلامت کارگران را با خطر مواجه می‌کند؛ به طوری که مرگ‌های شغلی در کشورهای در حال توسعه؟ برابر کشورهای صنعتی است. سلامت شاغلان به عنوان اقشار آسیب‌پذیر و ارکان مهم سلامت کشور باید مورد توجه خاص قرار گیرد سیاست‌گذاری درست دولت‌ها می‌تواند باعث استفاده صحیح از این خدمات و رفع نیازمندی مردم در این زمینه شود. با این اقدامات علاوه بر سلامت نیروی کار، سلامت جامعه نیز ارتقا می‌یابد.

علی اخوان بهبهانی / جام جم